

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра Фінансів
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 8.07072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр та найменування спеціальності)

за магістерською програмою професійного спрямування
Державні та муніципальні фінанси
(назва магістерської програми)

на тему: «РОЗВИТОК МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ»
(назва теми)

Виконавець:

студентка фінансово-економічного факультету

Мельник Ірина Олегівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

завідувач кафедри, д.е.н., професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Волохова Ірина Семенівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність. Соціально-економічний розвиток кожної країни тісно пов'язаний із процесом руху коштів між бюджетами усіх рівнів з метою забезпечення всіх суб'єктів міжбюджетних відносин достатнім обсягом фінансових ресурсів. Запорукою успішного функціонування міжбюджетних відносин є ефективна організація бюджетної системи, зокрема, взаємодія центрального уряду і органів місцевого самоврядування. В останні роки поширюються децентралізаційні процеси, метою яких є посилення фінансової самостійності місцевих бюджетів. Таким чином, сучасний розвиток міжбюджетних відносин відбувається під впливом впроваджених з 2015 року змін до Бюджетного та Податкового кодексів, які перемінили потік фінансових ресурсів між бюджетами різних рівнів. Виходячи з цього можемо зробити висновок щодо актуальності обраної теми дослідження.

Метою роботи є визначення теоретичних основ сутності міжбюджетних відносин та їх організації в Україні, а також пошук основних напрямів функціонування міжбюджетних відносин у сучасних умовах. .

Завдання. Відповідно до поставленої мети необхідно визначити наступні завдання:

- визначити поняття та економічну сутність міжбюджетних відносин;
- дослідити методи та інструменти організації міжбюджетних відносин;
- розглянути законодавчу базу формування міжбюджетних відносин в Україні;
- визначити проблеми розвитку міжбюджетних відносин в Україні;
- здійснити моніторинг розмежування доходів та видатків між різними ланками бюджетної системи;
- проаналізувати значення бюджетних трансфертів як основного інструменту регулювання міжбюджетних відносин;
- розглянути зарубіжний досвід організації міжбюджетних трансфертів;
- виявити вектори вдосконалення міжбюджетних відносин в Україні;

Об'єктом дослідження є процес реформування міжбюджетних відносин.

Предметом дослідження виступають економічні відносини з приводу перерозподілу вартості ВВП між різними рівнями бюджетної системи.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети роботи та вирішення зазначених завдань використано системний аналіз, за якого об'єкт дослідження розглядається як система взаємопов'язаних елементів. Іншими методами, які застосовувались у дослідженні є метод аналізу, синтезу, індукції, дедукції, логічний, арифметичний, графічний методи, метод статистичного аналізу тощо.

Інформаційною основою виступає Конституція України, Бюджетний кодекс, Податковий кодекс, закони України, постанови Кабінету Міністрів, звітність Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, Державної фіскальної служби, Державної служби статистики України, Інституту соціальних та економічних досліджень та інші нормативно-правові акти. Інформаційною базою до написання дипломної роботи виступають також праці

вітчизняних та зарубіжних вчених – економістів, підручники, монографії, посібники, матеріали періодичних видань та різні статистичні матеріали.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (71 найменування) та 7-ми додатків. Загальний обсяг роботи становить 102 сторінки. Основний зміст викладено на 77 сторінках. Робота містить 9 таблиць, 20 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано статтю «Податки – основа доходів місцевих бюджетів України»; участь у підсумковій науково-практичній конференції II туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Фінанси і кредит» за темою: «Державний бюджет: проблеми формування та виконання» від 03.04.2018 р.; участь у студентській науково-практичній конференції фінансово-економічного факультету «Світ фінансів: сучасні виклики» з темою «Розвиток міжбюджетних відносин в Україні» від 01.11.2018р.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні та законодавчі основи формування міжбюджетних відносин в Україні»** розглянуто поняття та економічну сутність міжбюджетних відносин, методи та інструменти організації міжбюджетних відносин, законодавчу базу формування міжбюджетних відносин в Україні.

У другому розділі **«Аналіз структури міжбюджетних відносин та динаміки їх розвитку»** визначено проблеми розвитку міжбюджетних відносин в Україні, здійснено моніторинг розмежування доходів та видатків між різними ланками бюджетної системи; проаналізовано бюджетні трансферти як основного інструменту регулювання міжбюджетних відносин.

У третьому розділі **«Напрямки вдосконалення розвитку міжбюджетних відносин в Україні»** розглянуто зарубіжний досвід організації міжбюджетних відносин та запропоновано вектори удосконалення міжбюджетних відносин в Україні.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. В сучасному науковому середовищі поняття «міжбюджетні відносини» тлумачиться різними дослідниками по-різному, проте його сутність залишається незмінною. Зокрема, це відносини між органами державної влади та місцевого самоврядування щодо розмежування повноважень та здійснення видатків й отримання доходів з метою забезпечення виконання конституційних функцій держави.

2. Так, як міжбюджетні відносини є елементом бюджетного процесу, то склад методів та інструментів відносин між бюджетами будь-якої країни залежить від його організації. Розрізняють три моделі регулювання міжбюджетних відносин – централізована, децентралізована та змішана. Методи, форми, фінансові

інструменти цих відносин формуються відповідно до основних принципів тієї чи іншої моделі. Одним із найбільш розповсюджених інструментів регулювання міжбюджетних відносин є міжбюджетні трансферти, які, в свою чергу, включають базову дотацію, стабілізаційну дотацію (по 2017 рік), освітню та медичну субвенції, а також інші дотації.

3. З метою підвищення фінансової спроможності та самостійності місцевих бюджетів у 2014-2015 роках розпочато процес децентралізації. Так, трансформації міжбюджетних відносин поклали початок внесені зміни до податкового та бюджетного законодавства, зокрема прийняття:

1) Закону України від 28.12.2014 року №71-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи». Податкові зміни полягали в зменшенні кількості податків та деякому спрощенні адміністрування тощо.

2) Закону України від 28.12.2014 № 79-VIII «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин», законопроект №4435а від 08.08.2014р. В основі змін до Бюджетного кодексу України - децентралізація влади і суттєве розширення повноважень територіальних громад, що передбачає перерозподіл завдань, повноважень і ресурсів на національному, регіональному та місцевому рівнях, підвищення фінансової самостійності місцевих бюджетів.

4. Функціонування міжбюджетних відносин налічує низку проблем, які потребують нового осмислення в умовах фінансової децентралізації. Серед них: надмірна фінансова залежність регіонів від «центру», обмеження повноважень органів місцевого самоврядування на вирішення питань економічного розвитку регіонів, дотаційність місцевих бюджетів та неефективне використання отриманих фінансових ресурсів, відсутність дієвої системи управління коштами міжбюджетних трансфертів на місцевому рівні, неналежний контроль з боку головних розпорядників коштів та відповідальних виконавців на місцях, відсутність чіткого розподілу повноважень між різними рівнями влади тощо.

5. Проведений аналіз розмежування доходів та видатків між різними рівнями влади показав, що, після впровадження зазначених вище нововведень, зросла частка доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті, а також збільшення делегованих державою функцій на місцевий рівень. Неможливість самостійно фінансувати функціональні обов'язки призводить до того, що у доходах місцевих бюджетів високу питому вагу займають трансферти, отримані з державного бюджету, що є негативним фактом і свідченням значної залежності місцевого самоврядування від дій і рішень центрального уряду, і відсутність економічно виваженої системи розподілу податків між бюджетами.

6. Структура видатків місцевих бюджетів України традиційно свідчить про виконання основної функції місцевих органів влади — забезпечення населення життєво необхідними суспільними благами та послугами. Тому видаткова діяльність держави зосереджена на захисті кордонів та соціальному захисті та забезпеченні. Разом з тим, видаткова політика супроводжувалася негативною макроекономічною

ситуацією в Україні - високий рівень інфляції, знецінення національної валюти, великі темпи зростання державного боргу тощо.

7. Отримані результати вказують, що перспективами подальших досліджень є пошук нових джерел доходів місцевих бюджетів, реформування системи податків, що надходять до державного та місцевих бюджетів та забезпечення реальної фінансової незалежності місцевого самоврядування від державного управління. Також доцільним було б переймання досвіду тих країн, які успішно реалізували реформування організації міжбюджетних відносин. Досвід реформ у зарубіжних країнах свідчить, що децентралізація відіграє важливу роль у демократизації і трансформації суспільства, переходу до інститутів, заснованих на ініціативі та відповідальності окремої людини та громади. Тенденція до широкого її впровадження спостерігається в адміністративній, політичній, бюджетно-фінансовій, соціальній сферах, сприяє розвитку людського потенціалу, відповідальності влади, покращанню якості надання державних і громадських послуг, консолідації суспільства, вирішенню економічних, правових, політичних, етнічних проблем.

АНОТАЦІЯ

Мельник І.О. «Розвиток міжбюджетних відносин в Україні».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 8.07072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою професійного спрямування «Державні та муніципальні фінанси». - Одеський національний економічний університет. - Одеса, 2018.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти формування міжбюджетних відносин в Україні, в тому числі визначено їх поняття та економічну сутність, досліджено методи та інструменти організації міжбюджетних відносин, а також досліджено законодавчу базу формування міжбюджетних відносин в Україні. Визначено проблеми розвитку міжбюджетних відносин в Україні. Здійснено моніторинг розмежування доходів та видатків між різними ланками бюджетної системи. Проаналізовано бюджетні трансферти як основний інструмент регулювання міжбюджетних відносин.

Запропоновано напрямки вдосконалення розвитку міжбюджетних відносин в Україні, а саме: розглянуто зарубіжний досвід організації міжбюджетних відносин та вектори їх вдосконалення в Україні.

Ключові слова: міжбюджетні відносини, доходи місцевих бюджетів, видатки місцевих бюджетів, доходи Державного бюджету, видатки Державного бюджету, децентралізація, трансферти.

SUMMARY

Melnyk I. "Development of intergovernmental fiscal relations in Ukraine".

Qualifying work on obtaining a master's degree in the specialty 8.07072 "Finance, Banking and Insurance" under the master's program "State and municipal finances". - Odessa National Economics University. - Odessa, 2018.

The work deals with the theoretical aspects of the formation of inter-budgetary relations in Ukraine, including their concepts and economic essence, their methods and tools for organizing inter-budgetary relations, as well as the legislative framework for the formation of inter-budgetary relations in Ukraine. The problems of development of interbudgetary relations in Ukraine are determined. The monitoring of the differentiation of incomes and expenditures between different parts of the budget system has been monitored. The budget transfers as the main tool of regulation of interbudgetary relations are analyzed.

The directions of improvement of the development of intergovernmental relations in Ukraine are proposed, namely: foreign experience of intergovernmental organization organization and the vectors of their improvement in Ukraine are considered.

Keywords: intergovernmental relations, local budget revenues, local budget expenditures, state budget revenues, state budget expenditures, decentralization, transfers.